

Article History

Received / Geliş
11.11.2019

Accepted / Kabul
24.12.2019

Available Online / Yayınlanma
25.12.2019

**TEACHING OF IDIOMS AND PROVERBS
THROUGH THE FAMILY CONCEPT
STUDENTS LEARNING TURKISH AS A
FOREIGN LANGUAGE**

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN ÖĞRENCİLERE DEYİM VE
ATASÖZLERİNİN AİLE KAVRAMI ÜZERİNDEN ÖĞRETİLMESİ¹**

Arzu ACAR²

Fatih KANA³

Nalan KIZILTAN⁴

Abstract

The aim of this research is to teach international students the concept of family in Turkish with idioms and proverbs. In line with this purpose, this research was carried out on idioms and proverbs of students who have learned Turkish as a foreign language: it was investigated whether there was a statistically significant difference in gender, education and age variables. The sample study consists of 53 students who have completed A1 and A2 levels, who have studied Turkish as a foreign language. The study also selected 47 idioms and proverbs related to family concept and family members. This statement and proverbs were taught to experimental group Students with activities and a brief introduction was made to control group students about family members only. At the end of the process, a test was applied to both groups. The analysis of Exam Result was performed by means of SPSS 21.0 statistical analysis software program. The statistical techniques such as frequency, percent, arithmetic mean, u-test were used in data analysis. According to the results of the test applied, the experiment group was successful in teaching idioms and proverbs. In the teaching of idioms and proverbs, activities were found to be beneficial.

Key words: idioms, proverbs, Teaching Turkish as a foreign language.

Özet

Bu araştırmanın amacı Türkçedeki aile kavramının deyimler ve atasözleriyle uluslararası öğrencilere öğretilmesidir. Bu amaç doğrultusunda, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerle deyimler ve atasözleri hakkında çalışma yapılmış; cinsiyet, eğitim ve yaş değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini yabancı dil olarak Türkçe öğrenen A1 ve A2 seviyesini tamamlamış, 53 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada aile kavramı ve aile bireyleriyle ilgili kırk dört deyim ve atasözü seçilmiştir. Bu deyim ve atasözleri deney grubu öğrencilerine etkinliklerle öğretilip, kontrol grubu öğrencilerine sadece aile bireyleri ile ilgili kısa tanıtım yapılmıştır. Süreç sonunda her iki gruba da bir sınav uygulanmıştır. Sınav sonucu ortaya çıkan verilerinin analizi SPSS 21.0 istatistik paket programından yararlanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, u-testi gibi istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır. Araştırmada uygulanan sınavın sonuçlarına göre deyim ve atasözlerinin öğretiminde deney grubunun başarılı olduğu ortaya çıkmıştır. Deyimler ve atasözlerinin öğretiminde etkinliklerin faydalı olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Atasözü, deyim, yabancı dil olarak Türkçe.

1 Bu araştırma, Dr. Öğretim Üyesi Fatih Kana ve Prof. Dr. Nalan Kızıltan danışmanlığında Arzu Acar tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

2 Öğretmen, Şanlıurfa Haliliye Halk Eğitim Merkezi. arxu.gmshn@gmail.com

3 Dr. Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, fatihkana@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0002-1087-4081>

4 Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü. kiziltannalan9@gmail.com

GİRİŞ

Dil, bir anda düşünemeyecek kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözülemeyen büyülü bir varlıktır (Aksan, 2009). Türkçe, eski tarihlerden bu yana yabancı dil olarak öğretimi yapılan diller arasındadır. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Ancak, son yıllarda yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ciddi anlamda önem kazanmıştır, bu da beraberinde daha sistemli bir öğretimi gerekli kılmaktadır. Özellikle, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi konusunda öğretim programları ve öğrenci gereksinimlerine ilişkin araştırmalar eksiktir (İşcan, 2011).

Günlük hayatta çok kullanılan atasözleri zengin anlatım imkânları sunan kültür hazineleridir, ait oldukları milleti yansıtır (Tekşan, 2014). Genellikle daha önce yaşayan insanların tecrübe ve birikimlerinin kısa, özlü ve kafiyeli şekilde yazıya dökülmüş halidir. Deyimler ve atasözleri bir milletin geleneklerini, göreneklerini ve manevi değerlerini öğrenmenin yollarından biridir. Yabancı dil öğrenen bireyin konuşma esnasında deyimler ve atasözlerini anlaması ve kullanabilmesi o dildeki bilgi ve becerisini göstermektedir. Deyimler ve atasözlerini öğretim programına uygulamadan önce öğrencilerin ilgisi, hazırlanacak materyallerde hangi deyim ve atasözlerinin, ne şekilde kullanılacağı bir sorun oluşturmaktadır. Sorunların giderilmesi için bu doğrultuda çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Türkçe deyimler açısından oldukça zengin bir sözcüğe sahiptir. Yazıda ve sözde sıklıkla kullandığımız deyim, artık dilin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Deyimler de atasözleri gibi az sözle çok şey anlatmanın en güzel örneğidir. Dilimizdeki deyimler sadece Türkçeye has özelliklere sahiptirler. Türkçe doğaya sıkı sıkıya bağlı, anlatım sırasında doğadan yararlanan, olayları, durumları ve duyguları somut nesnelere dayanarak, somutlaştırma adını verdiğimiz aktarmalar yoluyla dile getiren bir dildir (Aksan, 2009). Deyimlerin oluşması uzun zaman almış, ortaya çıkan her deyim belli bir yaşamışlık sonucu ortaya çıkmıştır. Deyimin oluşmasında o kültüre ait gelenekler, yaşam şekli iz bırakmıştır. Dilimizin ilk yazılı belgelerinden olan Orhon Yazıtlarına bakıldığında birçok deyimle karşılaşmaktadır. Deyimler, yüzyıllar öncesinden günümüze değin dilimizin söz varlığında yaşamaktadır (Akyalçın, 2012).

Atasözleri, bir dil birliğinin dünya görüşünü, yaşayış biçimini yansıttığı gibi o toplumun kültür tarihiyle de ilgili bilgiler verir (Aksan, 2009). Atasözlerinin şekil özellikleri, belirli sözcüklerle söylenmiş olmaları ve sözcüklerin yerine eş anlamlılarının bile getirilemeyeceği, kısa ve net olması, geniş zamanda veya emir kipiyle kullanılmasıdır. Kavram olarak toplumu ilgilendiren olayların doğa olaylarının meydana gelmesiyle ilgili bilgi vermesi, az sözle çok şey anlatıyor olması, gerçekleri, felsefi görüşleri bildirmesi, gelenek ve görenekleri, halk arasındaki birtakım inanışları bildirmesidir.

Deyimler ve atasözleri de geçmişteki gelenek ve göreneklerden, adetlerden ve sosyal değerlerden etkilenmiş, geçmişten iz taşıyan yapılarıdır. Bu büyük olaylardan çıkarılan sonuçlar geleceğe birer deyim ve atasözü olarak aktarılmıştır. Türk kültüründe geçmişten günümüze aileye, aile bireylerine ve ailenin korunmasına verilen önemden yola çıkılarak, deyimler ve atasözlerinin sınırlandırılmasında aile kavramı seçilmiştir. Bu çalışmada deyim ve atasözlerinin aile kavramı çerçevesinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimine katkısı incelenecektir.

Bu araştırma, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde deyim ve atasözü öğretiminde etkinliklerin ne derece etkili olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada deneysel araştırma türlerinden yarı deneysel desen kullanılmıştır. Bu desende hazır gruplardan ikisi belli değişkenler üzerinden eşleştirilmeye çalışılır. Eşleştirilen gruplar, işlem gruplarına seçkisiz atanırlar. Bu çalışma da Samsun Atakum Halk Eğitim Merkezine bağlı yabancılara Türkçe kursuna gelen aynı seviye de not ortalamaları ve seviyeleri birbirine benzer iki grup belirlenmiştir. Deney ve kontrol grubu birbirinden bağımsız iki farklı yerde eğitim gördükleri için bir etkileşimde bulunmamışlardır. Araştırmada öntest olmadığı için sontest eşleştirilmiş kontrol gruplu desen kullanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012, s. 208)

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Samsun ilindeki halk eğitim merkezlerinde ki yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem grubunun seçiminde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Zaman, para ya da iş gücü kaybını önlemeyi temel amaç edinen bu yöntemde araştırmacı örneklem grubunu en ulaşılabilir yanıtlayıcılardan oluşturmaktadır (Büyüköztürk vd., 2016). Bu araştırmanın örneklemini, Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Atakum Halk Eğitim Merkezinde 2016- 2017 eğitim öğretim yılında yabancı dil olarak Türkçe öğrenen, A1 ve A2 kurlarını bitiren öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem grubuna ilişkin demografik bilgiler aşağıda gösterilmektedir.

Örneklem grubunun cinsiyet değişkenine ilişkin bilgileri tablo 1 ve tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1

Deney Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyetleri

Cinsiyet	f	%
Kadın	24	73.0
Erkek	9	27.0
Toplam	33	100.0

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin %73’ünün kadın, %27’sinin erkek olduğu belirlenmiştir

Tablo 2

Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyetleri

Cinsiyet	f	%
Kadın	9	45.0
Erkek	11	55.0
Toplam	20	100.0

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan kontrol grubu öğrencilerinin %45’inin kadın, %55’inin erkek olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Nicel verilerin toplama süreci 17.04.2017 tarihinden başlayarak altı hafta sürmüştür. Kontrol grubuna sadece aile bireylerini tanıtan bir saatlik ders verilmiştir. Deney grubu öğrencilerine deyim ve atasözleri ile ilgili 54 saat ders verilmiştir. Deney grubu öğrencilerine hafta da üç gün, her gün üç adet deyim veya atasözü anlatılmıştır. Her deyim ya da atasözü için ayrı bir etkinlik oluşturulmuştur. Bu etkinlikler oluşturulurken hikâyelerden, karikatürlerden yararlanılmıştır. Etkinliklerin

bazılarında hikâye öğretmen tarafından anlatılırken, bazılarında öğrencilere yazılı şekilde dağıtılarak öğrencilerin kendi kendine düşünme ve yorum yapması istenmiştir. Karikatürlerden ve görsel materyallerden yararlanılırken öğrenciler yine bazen tek başına bazen de grup şeklinde çalışmışlardır. Uygun karikatür veya görsel materyal bulunamayan deyim ve atasözlerinde yeniden oluşturma ya da var olanı düzenleme yoluna gidilmiştir. Uygun olan deyim ve atasözlerinde sınıf içinde drama etkinliği yapılmıştır. Bu yapılan etkinliklerde daha çok öğrenciye söz hakkı verilmiş öğretmen yol gösterici olarak çalışmıştır. Araştırmacı, sürecin başından itibaren katılımcılarla birlikte bulunmuştur. Birinci bölümde yedi soru, her soru da iki boşluk toplam on dört boşluk vardır. Her boşluk üç puandır. Bu bölüm kırk iki puan olarak değerlendirilmiştir. İkinci bölümde aile bireyleri hakkında tanımlar verilmiş ve öğrencilerden bu tanımlarda ki kişileri bulmaları istenmiştir. Sorular iki şekilde oluşmuştur. İkinci bölümde beş soru sorulmuştur. Her soru üç şıktan oluşmaktadır. Her soru iki puandır. Bu bölüm toplam 10 puan olarak değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde resimler ve karikatürlerden yararlanılmıştır. Karikatürler internetten alınmıştır. Deyimler ve atasözlerine göre karikatürler üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Öğrencilerden resimlere bakarak anlatılmak istenen atasözünü seçmeleri istenmiştir. Bu bölümde çoktan seçmeli beş soru vardır. Her soruda üç şık vardır. Her soru üç puandır. Toplam on beş puan olarak değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde atasözlerine uygun okuma metinleri oluşturulmuştur. Her öyküde sadece bir atasözü anlatılmaktadır. Öğrencilerden bu hikâyeleri okuduktan sonra atasözlerini bulmaları istenmiştir. Bu bölümde çoktan seçmeli beş soru vardır. 1.- 2.- 4. ve 5. sorular 6 puan 3. soru ise 9 puandır. Dördüncü bölüm 33 puan olarak değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Sınav notlarının dağılımı Shapiro-Wilk testi ile belirlenmiştir. Sınav notlarının tamamı, normal dağılım olmadığı görülmüştür. Buna göre, tüm istatistiksel analizler parametrik olmayan istatistik yöntemlerle yapılmıştır. Parametrik olmayan istatistik yöntemler, veriler sıralı serilerden oluşmuşsa ve açıkça normal bir dağılıma sahip değilse, bazı aşırı değerler varsa ve bu değerleri elimine etmek istenmiyorsa parametrik olmayan testler kullanılır. İki grubun karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilere uygulanan sınavın sonuçları alt problemlere de dikkat edilerek incelenmiştir.

Tablo 3

Tüm Öğrencilerin Başarı Durumu

	$\bar{x}$	<i>sd</i>	<i>ss</i>
Sınav başarı puanı	83	13.39	1.84
1. bölüm başarı puanı	37	6.65	0.91
2. bölüm başarı puanı	8	1.90	0.26
3. bölüm başarı puanı	12	3.05	0.42
4. bölüm başarı puanı	26	7.19	0.99

Tüm öğrencilerin sınavdan aldıkları puanlar Tablo 3'te gösterilmiştir. Tablodan görüleceği gibi sınavın ortalama puanı 83'dür. Bu puanın 37'si 1.bölümden, 8'i 2.bölümden 12'si 3.bölümden 26'sı 4.bölümden alınmıştır.

Cinsiyetin Sınav Başarısı Üzerindeki Etkisi

Tablo 4

Cinsiyetin Sınav Başarısı Üzerindeki Etkisi

Cinsiyet		n	$\bar{x}$	sd	ss	
Kadın	Sınav başarı puanı	Deney grubu	24	91.58	7.63	1.55
		Kontrol grubu	9	66.66	11.22	3.74
	1. bölüm başarı puanı	Deney grubu	24	40.12	3.62	0.74
		Kontrol grubu	9	32.00	5.19	1.73
	2. bölüm başarı puanı	Deney grubu	24	8.66	1.40	0.28
		Kontrol grubu	9	6.00	2.23	0.74
	3. bölüm başarı puanı	Deney grubu	24	13.25	2.15	0.43
		Kontrol grubu	9	11.66	2.78	0.92
	4. bölüm başarı puanı	Deney grubu	24	29.75	4.67	0.95
		Kontrol grubu	9	16.66	7.21	2.40
Erkek	Sınav başarı puanı	Deney grubu	9	87.22	7.39	2.46
		Kontrol grubu	11	73.09	10.61	3.20
	1. bölüm başarı puanı	Deney grubu	9	38.66	4.60	1.53
		Kontrol grubu	11	33.00	9.76	2.94
	2. bölüm başarı puanı	Deney grubu	9	7.55	2.18	0.72
		Kontrol grubu	11	8.36	1.20	0.36
	3. bölüm başarı puanı	Deney grubu	9	11.66	2.78	0.92
		Kontrol grubu	11	8.72	3.13	0.94
	4. bölüm başarı puanı	Deney grubu	9	28.66	4.52	1.50
		Kontrol grubu	11	22.09	5.06	1.52

Tablo 4'teki verilere bakarak deney grubundaki kadın öğrencilerin sınav başarı ortalamalarının 91.58, erkek öğrencilerin 87.22 olduğu görülmektedir. Sınav başarı ortalamaları birbirine çok yakın olmakla birlikte aradaki fark istatistiksel olarak önemlidir ($p < 0.05$).

Deney grubundaki kadın öğrencilerin ve erkek öğrencilerin arasında sınavdaki bölüm puanları açısından istatistiksel olarak önemli bir fark yoktur ($p > 0.05$). Birinci bölümde akrabalık isimleri, ikinci bölümde akrabalık ilişkileri ve iyelik ekleri hakkında sorular sorulmuştur. Cinsiyetin bu duruma bir etkisi olmadığı görülmüştür. Deney grubundaki kadın öğrencilerin ve erkek öğrencilerin sınavdaki bölüm başarıları çok yakın olmasına rağmen kadınların küçük farklarla daha başarılı oldukları görülmektedir.

Kontrol grubundaki kadın öğrencilerin sınav başarı ortalamaları 66.66, erkek öğrencilerin sınav başarı ortalamaları ise 73.09'dur. Kontrol grubundaki kadın öğrencilerin ve erkek öğrencilerin ikinci üçüncü ve dördüncü bölüm puanları açısından anlamlı bir fark vardır. İkinci bölüm puanlarında erkek öğrencilerin puanları kadın öğrencilerden daha fazla, üçüncü bölümde kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden puanı yüksektir (Tablo 4). Erkek öğrenciler dil bilgisi kurallarında daha başarılıyken kadın öğrenciler görsel sorularda daha başarılı olmuştur. Bu bölümde anne-teyze, anne-çocuk, anne-kız, karı-koca ilişkileriyle ilgili sorular bulunmaktadır. Bu bölümdeki sorularda kadın karakterler olduğu için kadınların daha başarılı olduğu düşünülmüştür. Kontrol grubundaki erkek öğrenciler dördüncü bölümde kadın öğrencilerden daha başarılı bulunmuştur (Tablo 4). Erkek öğrenciler deyim ve atasözlerinin hikâyelerle anlatıldığı bölümde kadın öğrencilerden daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir. Bu sonuçlara bakılarak ders anlatımı yapılan grubun sınav sonuçlarının daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır. Ders anlatımı başarıyı etkilemiştir.

Yaşın Sınav Başarısı Üzerindeki Etkisi

Tablo 5

13-34 Yaş Arası Öğrencilerin Başarı Durumları

		<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>sd</i>	<i>ss</i>
Sınav başarı puanı	Deney grubu	21	92.52	6.27	1.36
	Kontrol grubu	7	68.57	11.84	4.47
1. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	21	40.85	2.22	0.48
	Kontrol grubu	7	32.57	6.80	2.57
2. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	21	8.28	1.82	0.39
	Kontrol grubu	7	6.85	3.02	1.14
3. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	21	8.28	1.82	0.39
	Kontrol grubu	7	9.42	3.20	1.21
4. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	21	30.28	4.23	0.92
	Kontrol grubu	7	19.28	7.11	2.68

Üçüncü bölümde deney grubundaki 13-34 yaş arası öğrenciler ve kontrol grubundaki 13-34 yaş arası öğrenciler arasında istatistiksel olarak önemli bir fark oluşmuştur. Bu bölümde deyimler ve atasözleri karikatürlerle anlatılmıştır. Öğrencilerden karikatürlerdeki atasözlerini seçmeleri istenmiştir. Bugüne kadar yapılan yabancı dil öğretim araştırmalarında karikatürlerin öğrenime etkisi olduğu görülmüştür. Ancak bu etki kontrol grubunun başarılı olmasını sağlamamıştır. Deney grubunda ki öğrencilerin daha başarılı olduğu görülmektedir. Ders anlatılan grubun sınav öncesi çalışmalarında farklı atasözlerinin anlatımı için karikatürler kullanılmıştır.

Tablo 6

35-55 Yaş Arası Öğrencilerin Başarı Durumları

		<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>sd</i>	<i>ss</i>
Sınav başarı puanı	Deney grubu	12	86.6	8.81	2.54
	Kontrol grubu	13	71.07	11.06	3.06
1. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	12	37.75	5.34	1.54
	Kontrol grubu	13	32.53	8.64	2.39
2. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	12	8.50	1.50	0.43
	Kontrol grubu	13	7.53	1.45	0.40
3. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	12	12.00	2.55	0.73
	Kontrol grubu	13	10.38	3.37	0.93
4. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	12	28.00	5.00	1.44
	Kontrol grubu	13	19.84	6.54	1.81

35-55 yaş aralığındaki öğrencilerin birinci, ikinci ve üçüncü bölüm puanları değerlendirildiğinde deney grubu ile kontrol grubu arasında istatistiksel fark olmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Bu yaş grubunun hayat tecrübesi, kültür farkı, olgunluk gibi kişisel özelliklerinin üçüncü bölüm puanlarını etkilediği düşünülmektedir.

Eğitim Seviyesinin Sınav Başarısı Üzerindeki Etkisi

Tablo 7

Lise ve Altı Eğitim Seviyesine Sahip Öğrencilerin Başarı Durumları

		<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>sd</i>	<i>ss</i>
Sınav başarı puanı	Deney grubu	14	91.78	6.41	1.71
	Kontrol grubu	9	64.88	10.49	3.49

Tablo 7'nin devamı

		<i>n</i>	<i>x</i>	<i>sd</i>	<i>ss</i>
1. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	14	40.92	2.23	0.59
	Kontrol grubu	9	29.00	5.61	1.87
2. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	14	8.85	1.51	0.40
	Kontrol grubu	9	6.22	1.85	0.61
3. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	14	13.07	2.52	0.67
	Kontrol grubu	9	11.66	2.78	0.92
4. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	14	29.35	4.10	1.09
	Kontrol grubu	9	17.33	8.04	2.68

Deney ve kontrol grubu lise ve altı eğitim seviyesine sahip öğrencilerin dördüncü bölüm puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Deney grubu öğrencilerinin dördüncü bölüm puanları daha yüksektir. Deney grubu öğrencilerine deyimler ve atasözleri ile ilgili yapılan etkinlikler öğrencilerin kelime dağarcığını genişletmiştir. Kontrol grubu öğrencileri hikâyeyi anlamakta zorlanırken deney grubu öğrencileri hikâyeyi anlamış ve doğru sonucu çıkarmışlardır.

Tablo 8

Lisans ve Üzeri Eğitim Seviyesine Sahip Öğrencilerin Başarı Durumları

		<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>sd</i>	<i>ss</i>
Sınav başarı puanı	Deney grubu	19	89.36	8.57	1.96
	Kontrol grubu	11	74.54	9.98	3.01
1. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	19	38.84	4.63	1.06
	Kontrol grubu	11	35.45	8.46	2.55
2. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	19	8.00	1.76	0.40
	Kontrol grubu	11	8.18	1.88	0.56
3. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	19	12.63	2.36	0.54
	Kontrol grubu	11	8.72	3.13	0.94
4. Bölüm başarı puanı	Deney grubu	19	29.52	5.02	1.15
	Kontrol grubu	11	21.54	4.61	1.39

Lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip olan öğrencilerin birinci ve ikinci bölüm puanları arasında değerlendirildiğinde deney grubu ile kontrol grubu arasında istatistiksel fark olmadığı görülmektedir. Birinci ve ikinci bölümlerde aile bireylerinin isimleri ile ilgili sorular olduğu için iki grupta bu sorularda başarılı olmuştur.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma ve Sonuç

Dil eğitimi ve öğretimi son yüzyılda önem kazanmıştır. İnsanlar, dünyayı görme isteği, farklı kültürleri tanıma arzusu, eğitim, ticaret, turizm gibi birçok sebeple yabancı dil öğrenmeyi artık gereksinim olarak görmektedirler. Bu ihtiyaçlarla doğru orantılı olarak her geçen gün dil öğretim yöntem ve teknikleri değişmekte ve gelişmektedir. Değişen yöntem ve teknikleri sürekli deneyerek, öğretimde en başarılı yol bulunmaya çalışılmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde öğrenci, ana dili ile hedef dilde öğrendiklerini karşılaştırır. İki dilde de ortak olan öğelerin varlığını gördüğünde öğrenme daha çabuk gerçekleşir. Öğretilecek deyimler ve atasözleri seçilirken bu durum göz önünde bulundurulmuş,

bunun sonucunda öğrencilerin derse ilgiyle yaklaştıkları görülmüştür. Yüce ve Koçer (2014) de kültürle bütünleşmiş dil derslerinin öğrencilerin yüksek motivasyon seviyesine ulaşmasında rolü olduğunu belirtmiştir. Okur ve Keskin'e (2013) göre kültür aktarımında asıl önemli olan nokta, öğrencinin kendi dilini ve kültürünü öğrendiği dil ile karşılaştırması ve bir bütün olarak değerlendirmesidir. Öğrencilerin Türk kültüründeki ve kendi kültürlerindeki aile kavramının uyduğunu görmeleri derse ilgiyi ve katılımı arttırmıştır. Sadece öğrendiği dilin kültürü sunulmamalı; konular öğrencinin kendi kültürüyle kıyaslamalar yapabileceği durumlardan seçilmelidir (Çiftçi, Batur ve Keklik, 2013, s. 369).

Öğretim programına konulacak deyimler ve atasözleri seçilirken öğrencinin gereksinimleri göz önünde bulundurulmuştur. Başlangıç seviyelerinde günlük hayatta sıklıkla karşılaşılabileceği, toplum tarafından çok kullanılan, toplumun değerleri hakkında bilgi veren deyim ve atasözleri seçilmiştir. Boylu ve Başar (2018) kalıp söz öğretiminde, öğrencilerin dil seviyeleri göz ardı edilmemeli ve öğretilecek kalıp sözlerin öğrencinin dil düzeyine uygun olması gerektiğini söylemiştir.

Öğretim yöntem ve teknikleri göz önünde bulundurularak her deyim ve atasözle ilgili ayrı bir etkinlik düzenlenmiştir. Etkinlikler düzenlenirken görsel ve işitsel materyallerden yararlanılmış, somutlaştırmanın daha faydalı olduğu görülmüştür. Ayrıca kültürel değerleri daha iyi aktarabilmek için ders kitaplarının yanında sınıfta öğrencilere ek metinler, video, şarkı, oyun, resim vb. materyallerin verilerek ders daha canlı ve çekici hale getirilebilir (Çiftçi, Batur ve Keklik, 2013). Öğrencilerin soyut kavramları somutlaştırması kolaylaştırılabilir, böylece öğrenme daha da kalıcı hâle gelebilir. Bu bağlamda atasözlerine sadece Türkçe derslerinde değil, konuların içeriğine, kavram kazanımlarına uygun olacak şekilde diğer derslerde de yer verilmelidir (Aydın ve Sevinç, 2018). Kimya, coğrafya alanında da deyimler ve atasözlerinin derste kullanımı hakkında çalışmalar yapılmış ve olumlu sonuçlar ortaya çıktığı görülmüştür.

Öğretilecek deyim ve atasözleri öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, yaşam tarzları, dini inanışları, değer ve yargıları da düşünülerek öğrenciyi dersten uzaklaştırmayacak, rencide etmeyecek şekilde seçilmiştir. Öğrencinin kültüründe olan herhangi bir davranış, söz ya da tonlama, öğrendiği dilde farklı olarak algılanabilir. Kültür farklılıklarından doğan iletişim sorunlarını ortadan kaldırabilmek ve öğrencilerin farklı kültürlere hoşgörü ile yaklaşmalarını sağlayabilmek için, kültürel öğelerin ders ortamına aktarılması gerekir (Bölükbaş ve Keskin, 2010). Atasözleri öğretilirken öğrencilerin içinde buldukları sosyal, psikolojik, fizyolojik, fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin de dikkate alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır (Batur ve Yavaşca, 2018).

Deyimler ve atasözleri öğretilirken öncelik öğrencinin günlük hayatta karşılaştığı, toplum tarafından sık sık kullanılan, toplumun değerleri hakkında bilgi veren deyim ve atasözlerine yer verilmelidir. Konu seçiminde her kültürde var olan, tüm insanların deneyim alanları içine giren ancak her kültürde değişik görünüşler içeren temel yaşam deneyim alanlarının çıkış noktası olarak alınması öngörülmektedir (Bölükbaş ve Keskin, 2010, s. 230).

Her kültürde önemli bir yere sahip olan aile kavramının, öğrenciler tarafından ilgi çektiği görülmüştür. Kültür başlığı altında öğrenciyeye verilebilecek olan şeyler tarih, günlük yaşam ve rutinler, okul ve eğitim, coğrafya, aile yaşantısı, sosyal şartlar, gelenek-görenekler, turizm ve seyahat gibi konular yabancı dil öğrenenlere kültür bağlamında öncelikle öğretilmesi uygun olan konulardır (Demir ve Açık, 2014).

Öğrencilerin hayatta kendilerine verilen unvanlarla sorulara verdikleri cevapların ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Kadınların anne, teyze evlat gibi deyim ve atasözlerine

daha ilgili davrandığı görülmüştür. Türk atasözlerinde kadının en önemli cinsiyet rolünün eş ve annelik olduğu söylenebilir. Aile kadın üzerinden temsil edildiği için kocadan ziyade kadın rolü, babadan ziyade 'anne' rolü üzerinde baskın bir şekilde durulmuştur (Akbalık, 2013).

Öneriler

1. Deyimler ve atasözleri öğretilirken, ders kitaplarıyla birlikte görsel ve işitsel materyallerden yararlanılması,
2. Farklı kültürlerden gelen öğrencilere, onların kültürlerini ve inançlarını rencide etmeyecek şekilde, kültürlerarası duyarlılığa uygun deyim ve atasözlerinin seçimine dikkat edilmesi,
3. Türkçe öğretim kitaplarında çoğunlukla deyim ve atasözlerine yer verilmemektedir. Deyim ve atasözlerini kültür aktarıcısı görevi göz önünde bulundurularak, milli kültür ve değerlerin aktarımını sağlayacak, başlangıç seviyesinden itibaren kullanılacak deyim ve atasözleri listesinin oluşturulması,
4. Deyimler ve atasözleri ders verici ve eğitici niteliktedirler. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişinin yeni öğrendiği kültüre ait davranış kazanmasında etkisi olacağı için programda yer verilmesi,
5. Türkçe öğrenmek için talepte bulunan öğrencilerle ilgili çalışmalar yapılarak, talebin daha çok olduğu ülkelerin dillerinde Türkçeyle ve Türk kültürüyle ortak kültür öğelerinin seçilmesi, iki dilde de var olan kelimelere, deyimlere ve atasözlerine öğretimde öncelik tanınması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbalık, E. (2015). Türk atasözlerinde cinsiyet algısı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 81-90.
- Akyalçın, N. (2012). *Türkçemizin anlamsal zenginlikleri deyimlerimiz*. Ankara: Eğiten Kitap
- Aksan, D.(2009). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (1971). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (1984). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aydın, Y. Sevinç, Ö. (2018). Suyla ilgili atasözlerinde çevre - doğa ve çevre eğitime yönelik bilgelik unsurları. *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 54-63.
- Batur, Z. ve Yavaşca, H. (2018). Dinle atasözünü oyna öğren özünü: Atasözü öğretimi. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 3(2), 93-117.
- Boylu, E. ve Başar, U. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kültürel boyutu: Türkçe kalıp sözlerin farslara öğretimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, XLIII, 31-52.
- Bölükbaş F.ve Keskin F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımında işlevi. *Turkish Studies*, 5(4), 221-235.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çiftçi, M. Batur, Z. ve Keklik, S. (2013) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür. M. Durmuş, A. Okur (Ed.), *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı* içerisinde (ss. 365-379). Ankara: Grafiker Yayınları
- Demir, A. ve Açık, D. (2014). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 30, 51-72.
- İşcan, A. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Önemi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 29-36.

- Okur, A. ve Keskin, F.(2013) Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science* 6,1619-1640.
- Yüce, K. Koçer, Ö.(2014) Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hedef kültür. A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi: Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler içerisinde* (ss. 499-523). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.